

УДК 37.012 (4.15): 378.6 (477)

РЕАЛІЗАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ В КРАЇНАХ ЄВРОСОЮЗУ ТА ПОЗИТИВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЇЇ РОЗВИТКУ В УКРАЇНСЬКИХ ВНЗ

Л. Г. Свиридова

м. Київ, Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут»

loramail.1980@gmail.com

У статті проаналізовано реалізацію дистанційної освіти у європейських (Великої Британії, Німеччини, Франції, Іспанії) та українських ВНЗ. Зазначено, що діяльність європейських університетів дистанційної форми навчання повністю спрямована на розповсюдження освітніх ресурсів, удосконалення педагогічної практики та впровадження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в освітній процес. Зауважено, що серед країн Євросоюзу найстарішою системою дистанційної освіти є Британська, а найбільш розвинутими й є системи дистанційного навчання Іспанії, Німеччини та Франції. Зазначено, що серед українських ВНЗ спостерігаються позитивні тенденції розвитку технологій дистанційної форми навчання і професійної підготовки фахівців. Також виявлено негативні фактори, що гальмують впровадження дистанційних технологій у навчальний процес ВНЗ, зокрема, інертність діючої освітньої системи та недостатня фінансова підтримка держави. Було запропоновано можливі шляхи вирішення цих проблем, а саме: проведення державних заходів з метою популяризації дистанційної форми навчання, виділення додаткових коштів з Держбюджету на реалізацію дистанційної освіти в Україні та інше.

Ключові слова: дистанційна освіта, дистанційне навчання, освітні проекти, інформаційно-комунікаційні технології.

Вступ. Ми живемо в часи, коли у світі інтенсивного розвитку набувають технології дистанційної освіти, запровадження якої спрямоване на вирішення одного з важливих конституційних завдань, поставлених перед системою освіти – забезпечення права людини на освіту й отримання інформації. Молоде покоління – від 18 до 35 років – є найактивнішими Інтернет-користувачами, що позитивно ставляться до подачі інформації дистанційно, про що переконливо свідчить статистика приросту передплатників освітніх каналів на YouTube. Комп'ютеризація та інформатизація сучасного суспільства, постійні зміни у сфері освіти сприяють поширенню дистанційного навчання як одного з компонентів інформаційно-технічного прогресу суспільства [2]. Тому вивчення, удосконалення та поширення дистанційної освіти є на сьогодні надзвичайно актуальною проблемою в зарубіжних країнах та в Україні.

Дослідженням питань впровадження в освітню галузь України дистанційних технологій навчання та вивченням перспектив розвитку дистанційної освіти у ВНЗ України та за кордоном займалися такі науковці, як В. С. Євшова, Д. О. Ільницький, В. О. Кравець, І. В. Кулага, В. М. Кухаренко, А. Р. Матвійчук, Н. М. Самолук, Р. В. Шаран, Б. І. Шуневич та інші.

Метою статті є визначення основних тенденцій розвитку дистанційного навчання у європейських країнах як найбільш прогресивних у цій сфері. Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань: виявлення сучасних тенденцій використання елементів дистанційної освіти в Україні, перспектив її розвитку, а також аналіз існуючих проблем на шляху до ефективного впровадження елементів дистанційного навчання у вітчизняних ВНЗ та можливих шляхів їх розв'язання.

Дистанційна освіта в країнах Євросоюзу. На початку 2000-х рр. світ переживав справжній бум дистанційної освіти. Європа захопилась ідеєю отримання прогресивної, більш дешевої порівняно з традиційною, відкритої освіти без кордонів, чітких розкладів та аудиторій. А вже тепер навчання стало

доступнішим для таких категорій населення, як люди з фізичними вадами, військовослужбовці, ті, що проживають на віддалених територіях, жінки, що перебувають у декретній відпустці, люди, що часто їздять у відрядженнях або поєднують навчання й роботу. За офіційною статистикою, кількість осіб, які отримали вищу освіту з використанням такої форми навчання значно збільшується з кожним роком.

Велика Британія. Піонером у сфері запровадження дистанційної форми навчання в Європі вважається Відкритий університет (Open University) Великої Британії, навчання за програмами якого ведеться у 30 країнах світу. Університет пропонує навчання на ступінь бакалавра, магістра, а також докторські програми. У Відкритому університеті дистанційно отримують освіту 250 тис. студентів, з яких 50 тисячам навчання фінансують роботодавці. Разом з одинадцятьма провідними університетами Великої Британії Відкритий університет розпочинає новий освітній проект FutureLearn, який, за задумом керівників Відкритого університету, має скласти конкуренцію МООС. Також при Лондонському університеті створено спеціальний проект – LondonUniversity «ExternalProgramme», що займається винятково дистанційними програмами навчання [6].

Німеччина. Німеччина має єдиний державний відкритий університет FernUniversität в Хагені, у якому вже до 2013 р. отримали дистанційну освіту різного спрямування понад 70 тисяч осіб, 6 тисяч з яких – студенти з інших країн. Університет пропонує бакалаврські та магістерські програми за такими спеціальностями: юриспруденція, електротехніка, інформаційні технології. В системі освіти Німеччини функціонує також віртуальний інститут Virtuelle Fachhochschule. Він поєднує п'ятнадцять німецьких та чотири шведських вузи і пропонує дистанційну освіту з низки прикладних наук. Міністерство освіти Німеччини прийняло програму вдосконалення дистанційної освіти, спрямованої не лише на отримання диплома, а й на розвиток навичок роботи у всевітній мережі, необхідних для того, щоб максимально відповідати міжнародним вимогам на ринку праці. [6].

Франція. З 1996 року у Франції функціонує відкрита освітня платформа «Електронний кампус» (Campus France), в каталозі якої 3000 програм і понад 265 тис. слухачів з приблизно 200 країн світу, які проходять дистанційне навчання. У 2003-2005 рр. було створено Тематичні електронні університети (UNT) – асоціації, що об'єднують ВНЗ, дослідницькі інститути, іноді навіть приватних партнерів. Існує поки що сім таких університетів, які надають освіту за такими напрямками, як інженерні науки та технології, економіка та управління, тощо. Наразі, Міністр вищої освіти Женев'єва Фіоразо представила свій новий проект під назвою France Université Numérique (FUN), мета якого – до 2017 р. перевести 20% усіх занять в університетах у режим онлайн. Для цього буде створено національну платформу, на розробку якої буде виділено 12 млн. євро [3].

Іспанія. Національний університет дистанційної освіти (Universidad Nacional de Educación a Distancia, UNED) – єдиний з університетів Іспанії, що знаходиться під безпосереднім керівництвом уряду країни. UNED має 58 учбових центрів в межах країни та 9 за кордоном. Університет проводить дистанційне навчання за програмою вищої освіти для тих, хто з певних причин не може навчатися у традиційних університетах. Вищу дистанційну освіту в Іспанії можна також отримати в ряді університетів, що об'єднані в Національну Асоціацію Центрів Кореспондентського Навчання (ANCED, the National

Association of Correspondence Training Centers), яка включає в себе всі визнані Міністерством освіти Іспанії учбові заклади дистанційного навчання.

Варто зазначити, що, хоча британська система дистанційної освіти має найдавнішу історію серед європейських університетів, найбільш розвиненими є освітні системи Німеччини та Іспанії. Результати нашого дослідження свідчать, що диплом про вищу освіту отримують, як правило, не більше 20% від загального контингенту онлайн-студентів. Адже така форма навчання вимагає надвисокої самодисципліни. Ті, хто не відповідають високим вимогам, відсіюється. Загалом діяльність зарубіжних університетів дистанційної форми навчання спрямована на поширення освітніх ресурсів, сприяння вдосконаленню педагогічної практики та впровадження найновіших інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі, а також поширення на міжнародному рівні інформації про ресурси своїх навчальних закладів. Щодо вартості такої форми навчання, то варто відзначити, що загалом у країнах ЄС реалізується політика зниження оплати за дистанційну освіту в півтора – два рази [1]. Зазначимо, що, хоча майже половина зазначених ВНЗ видають сертифікати, які не мають такої валідності, як дипломи в галузі формальної освіти, значна кількість роботодавців вважає їх вагомим аргументом на ринку праці.

Дистанційна освіта в Україні. Дистанційна форма навчання почала запроваджуватися у 2002 р. з прийняттям Закону України «Про вищу освіту». Крок за кроком Міністерство освіти і науки низкою законопроектів зміцнило правові позиції дистанційного навчання в Україні. Таким чином було покладено початок процесу впровадження ДО в організації підготовки фахівців з різних спеціальностей, які в найближчому майбутньому стануть конкурентоспроможними на ринку праці. Останнім часом спостерігається тенденція до підвищення попиту на дистанційні курси з боку підприємств, особливо тих, що мають представництва в регіонах, на навчально-методичні розробки для дистанційного навчання. За даними інтернет-журналу «Вісті. Репортер» [4] на сьогодні правом запровадження дистанційної форми освіти скористалися вже чотирнадцять українських університетів. Наразі віртуальних студентів набирають на місця для заочників і вступити на таку форму навчання можна на таких самих умовах, як на заочну форму. Для отримання диплома бакалавра доведеться навчатись 4,5 – 5 років, магістра – 1,5 років. Після закінчення навчання віртуальні студенти отримують дипломи державного зразка, як і ті, хто навчаються не дистанційно. Вартість дистанційного навчання в середньому дорівнює вартості заочного. До університетів, що долучились до такої форми навчання, належать НТУ «ХП», КНЕУ ім. В. Гетьмана, Тернопільський національний університет ім. І. Пулюя, НТУУ «КПІ», НПУ ім. Драгоманова, Київський національний університет технологій та дизайну та ін. Також зроблено перші кроки на шляху до створення великих об'єднань навчальних закладів для організації ДО в межах усієї країни та на міжнародному рівні, наприклад, Український інститут інформаційних технологій в освіті (УІТО), Академія дистанційної освіти та інші. Згідно з результатами дослідження стану розвитку ДН у ВНЗ України, проведеному на замовлення МОН України в Хмельницькому національному університеті, у вітчизняних ВНЗ станом на 2007 р. використовувалось 3852 дистанційних курсів і їх кількість постійно зростає [5].

Проте, на жаль, існують певні проблеми у розвитку дистанційної освіти в Україні. Насамперед це суспільна недовіра до дистанційної форми навчання, спричинена її неякісною реалізацією на перших стадіях запровадження. Існує гостра потреба в потужній підготовці – технічній, кадровій, організаційній, а

також нормативно-фінансова підтримка держави. Слід зазначити, що, на відміну від інших європейських країн, в Україні не розроблено чіткого механізму введення та оплати в педагогічному навантаженні роботи з дистанційними курсами, захисту авторських прав на ці курси тощо. Тобто викладачі, доценти, професори та допоміжні спеціалісти українських ВНЗ працюють над розробками дистанційних курсів безкоштовно, на добровільних засадах і за рахунок свого вільного часу. Для вирішення цього питання вважаємо за доцільне, щоб Кабінетом міністрів України було передбачено у бюджеті додаткове фінансування на реалізацію «Програми розвитку дистанційної освіти в Україні».

Важливим кроком до вдосконалення ДН вважаємо популяризацію цієї форми навчання державою, що дало б можливість зробити концепцію дистанційної освіти такою ж звичною та зрозумілою для громадян нашої держави, як і стаціонарна, заочна форми, тощо. Також вкрай необхідно реформувати вітчизняну систему ДО на засадах системності, комплексності та узгодженості.

Висновки. Отже, проаналізувавши систему дистанційної освіти в Німеччині, Великій Британії, Іспанії, Франції, та в Україні, можна зробити висновки, що в вітчизняних ВНЗ спостерігається позитивна тенденція розвитку технологій ДН; починають здійснюватись освітні програми, які відповідають світовим зразкам; накопичується науково-методичний, кадровий потенціал, інформаційні ресурси й технології. Однак, вітчизняні ВНЗ та інші установи, що запроваджують або збираються запровадити дистанційну форму навчання, потребують об'єднання своїх зусиль і потенціалу для прискорення процесу впровадження ДО; зменшення інтелектуальних та фінансових затрат на розвиток дистанційних технологій, вдосконалення інформаційно-комунікаційної компетенції викладачів. Позитивний досвід таких країн, як Німеччина, Велика Британія, Франція, Іспанія в галузі використання ДО у професійній підготовці фахівців корисний для українських вищих навчальних закладів та вимагає подальшого дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Васькевич Є. Дистанційна вища освіта в Європі: виші, ціни, процес навчання (Блог): [Електронний ресурс] / Є. Васькевич. – Режим доступу: http://ua.prostobank.ua/finansoviy_gid/groshi_rodini/statti/distantsiyna_vischa_osvita_v_yevropi_vishi_tsini_protsees_navchannya_blog
2. Греков Є. А. Фактори розвитку дистанційної освіти в Україні та світі [Електронний ресурс] / Є. А. Греков, М. М. Грекова // Право і Безпека. – 2012 – №4. – с. 217–221. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Pib_2012_4_48.pdf
3. Доронец Е. Франция вводит интернет-обучение [Електронний ресурс] / Е. Доронец // Euromag. Всё о Европе : интернет-журнал. – Режим доступу: <http://www.euromag.ru/catalogs/education/33208.html>
4. Колб Л. Какие вузы в Украине дают образование дистанционно [Електронний ресурс] / Л. Колб // Вести. Репортёр : интернет – журнал. [2013 «ООО «Вести масс-медиа»]. – Режим доступу: <http://vesti-ukr.com/poleznoe/51168-kakie-vuzy-v-ukraine-dajut-obrazovanie-distancionno> – Назва з екрана.
5. Офіційні звіти Міністерства освіти, науки, молоді та спорту [Електронний ресурс]. – [Інтернет-сайт]. – Режим доступу: <http://timo.com.ua/node/10040>

6. Світовий досвід організації та розвитку університетської системи дистанційного навчання [Електронний ресурс] / уклад. І. В. Кулага, Д. О. Ільницький, С. О. Стрельник. – К.: Інститут вищої освіти КНЕУ ім. В. Гетьмана, 2013. – Режим доступу: http://kneu.edu.ua/userfiles/education2_0/13-4713_verstka%281%29.pdf

REFERENCES

1. Vaskevych E. Distance learning in Europe: universities, prices and learning processes [Electronic source]. [Web site]. Retrieved from: http://ua.prostobank.ua/finansoviy_gid/groshi_rodini/statti/distantsiyna_vischa_osvita_v_yevropi_vishi_tsini_protse_navchannya_blog [in Ukrainian].
2. Hrekov, E. A. & Hrekova M. M. (2012). Aspects of development of distance learning in Ukraine and in the world: Pravo I Bezpeka. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Pib_2012_4_48.pdf [in Ukrainian].
3. Doronets E. France introduces e-learning. [Electronic source]. Euromag. All about Europe. [Internet-journal]. Retrieved from: <http://www.euromag.ru/catalogs/education/33208.html> [in Russian].
4. Kolb L. Which Ukrainian higher schools offer distance learning. [Electronic source]. - Retrieved from: <http://vesti-ukr.com/poleznoe/51168-kakie-vuzy-v-ukraine-dajut-obrazovanie-distancionno> [in Russian].
5. Official records of Ministry of Education and Science, Youth and Sports [Electronic source]. [Web - site]. Retrieved from: <http://timo.com.ua/node/10040> [in Ukrainian].
6. Kulaga I. V. & Strelnyk S. O. et al. (2013). The international experience of organization and development of university distance learning. Kyiv, Ukraine: Vadim Hetman Institute of Higher Education "KNEU". Retrieved from: http://kneu.edu.ua/userfiles/education2_0/13-4713_verstka%281%29.pdf [in Ukrainian].

Л. Г. Свиридова. Реализация дистанционного образования в странах Евросоюза и позитивные тенденции его развития в украинских вузах.

В статье проанализировано реализацию дистанционного обучения в европейских (Великобритании, Германии, Франции, Испании) и украинских ВНЗ. На примерах показано, что деятельность европейских университетов дистанционной формы обучения полностью нацелена на распространение образовательных ресурсов, усовершенствование педагогической практики и внедрение новейших информационно-коммуникационных технологий (ИКТ) в образовательный процесс. Замечено, что среди стран ЕС самой традиционной системой дистанционного образования является система Великобритании, а самыми развитыми и продвинутыми – системы ДО Германии, Испании и Франции. Выявлено, что в украинских вузах наблюдаются позитивные тенденции развития технологий дистанционной формы обучения, профессиональной подготовке специалистов в системах ДО. Также определены основные негативные факторы, тормозящие развитие технологий дистанционного образования, в частности, инертность действующей образовательной системы и недостаточная финансовая поддержка государства. Было предложено также возможные пути решения этих проблем, а именно: проведение государственных мероприятий, направленных на популяризацию дистанционной формы обучения, выделение дополнительных средств из Госбюджета на реализацию дистанционного образования в Украине и т.д.

Ключевые слова: дистанционное образование, дистанционное обучение, образовательные проекты, информационно-коммуникационные технологии.

L. H. Sviridova. Implementation of distance education in EU countries and its positive development trends in Ukraine.

The article analyzes the implementation of distance education in European and Ukrainian universities. It is highlighted that the educational policies of European universities of distance learning are fully focused on the distribution of educational resources as well as on the improvement of teaching practices and the introduction of new information and communication technologies in educational process. Great Britain's system of distance education is noticed to be the eldest and the most traditional one among the EU members, whereas the most developed and advanced systems of distant education are attributed to German, Spanish and French universities. It is revealed that there are positive development trends in the field of distance learning and technical training of tutors in Ukrainian universities. A general description of negative factors that thwart the progress of distance education is presented, particularly, the low-key role of existing educational system of Ukraine, lack of the government's financial support. Some ways of solution are proposed, for instance, initiating the public events aimed at popularization of distance learning as well as carrying out regulatory reforms and funding the realization of distance education in Ukraine.

Key words: distance education, distance learning, educational progress, information and communication technologies.